

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم

بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

لیکونکی: خلیل حرب / ۱۶ اپریل ۲۰۲۴
استونکی: شاه محمود "سرتیر"
۱۷ اپریل ۲۰۲۴

خلیل حرب

د وقار له جگړې څخه د شرم ډال ته: اردن څنګه سقوط وکړ

د تل ابیب سره د عمان همکاري د تیرې شنبې په ورځ د ایراني بي پیلوټه الوتکو او توغندیو څخه د اسراییلو د خاوري د ټکان ورکونکي دفاع سره پای ته ورسیده، یو داسې اقدام چې کیدای شي د هاشمي سلطنت د راتلونکي لپاره برخلیک ثابت کړي .

د اردن پاچا "عبدالله"

د تیرې اونۍ په پای کې د اسراییلو په وړاندې د اپریل په ۱۳ د ایران د لوی غچ اخیستونکي برید په جریان کې تر ټولو خطرناک پرمختګ د دفاعي نظامي اتحاد - چې متحده ایالات، انگلستان، اردن او فرانسه پکې شامل دي - د اشغال شوي دولت څخه د دفاع لپاره یوځای شوي.

اردن په داسې وخت کې د اسراییلو بشپړ دفاع ته کودتا وکړه چې عربان هیڅکله په ډله ایزه توګه د دې جنایتونو په وړاندې په غوسه شوي ندي.

د ایران د راتلونکو بی پیلوټه الوتکو او توغندیو په شنډولو کې [د اردن رول](#) په ځانګړې توګه د پام وړ و. د هاشمي سلطنت یوازینی عرب یا مسلمان دولت و چې د اسراییلو د "اوربند" په توګه یې عمل وکړ، چې د تل ابیب لپاره یې په څو اړخیز، سیمه ایز پوځي چوکاټ کې مستقیم نظامي خوندیتوب چمتو کړ.

د عمان د اوردمهاله اسراییل پلوه دریځ سره سره، د خپل دریځ دا ناڅاپي بیاکتنه په لویدیځه آسیا کې په نظامي ستراتیژیو کې د ځینو پراخو بدلونونو نښه ده.

په لویدیځه آسیا کې د مقابلي نمونې او محاسبې به د دې نوي معادلي او نورو سره چې په سیمه کې رامینځته شوي د لویدیځ څخه د اتحاد او لیرې کیدو سره سمون لپاره تنظیم شي.

په دې کې د مقاومت محور شامل دی، چې احتمال به په راتلونکي کې د احتمالي ځوابونو د اندازې بیا ارزونه وکړي، په دې شرط چې د لویدیځ توغندیو ضد وړتیاوې په ټولو ستراتیژیکو ځایونو کې پراخې دي - د عراق په انبار کې د عین الاسد اډې څخه ستراتیژیک سایټونه. د التفف اډه د سوريې - اردن - عراق په پوله او د نیګیف دښته کې د مشابه اډې څخه د اردن په شمال لویدیځ کې د پاچا فیصل اډې پورې.

ستراتیژیک بدلونونه

د کلونو په اوږدو کې، د اردن حکومت په ډراماتیک ډول د فلسطینیانو او "عربزم" په وړاندې خپلې ژمنې کمې کړې. [دا د اسراییلو په وړاندې د ۱۹۶۸ "د وقار جګړې"](#) څخه د نومبر تر ۵ پورې موندل کیدی شي، کله چې پاچا عبدالله دویم د غزې په ترانګه کې د اردن ساحوي روغتون ته د طبي مرستې په [هوا](#) کې د خپل هیواد "بریا لیتوب" ویاړ وکړ، او اوس، په حیرانتیا سره، په کار ګمارل کيږي. خپل هوايي ځواک د ایران د غچ اخیستونکو بریدونو څخه د اسراییلو د امنیت د ساتلو لپاره.

دا بدلون یوازې یو عکس العمل نه دی بلکې د اشغال شوي دولت سره د کلونو پراخو امنیتي او نظامي همغږۍ پایله ده، لکه څنګه چې د اردن د اپوزیسیون فعال لخوا د کرښل سره خبرې کول په ګوته شوي. د توغندیو او بی پیلوټه الوتکو په عملیاتو کې دا ژور ادغام د ناڅاپي غبرګون پراخې ستراتیژیک تکامل منعکس کوي.

عیني شاهدانو د کرښل ته د ډبرې سرچینو څخه راپور ورکړی چې د عمان په سیمه کې د جنګي الوتکو د اوریدلو شتون بیانوي، څو ساعته وروسته د چاودنو غبرونه وروسته له هغې چې د سر توغندیو مخه ونیول شوه او وغورځول شوه.

یو اردنی عیني شاهد وایی چې د مرج الحمام په څنډه کې د ایرانی ډرون او میزایلو په وړاندې تر ټولو زیات مداخلی لیدل کيږی چې په ټوله سیمه کې د خاورو خړو راپور ورکړل شوی دی.

د اردن لیکواله او ژورنالیست رانیا جباري کربید ته خبر ورکوي چې "په اردن کې اوسیدونکو شاوخوا دوه اونۍ په GPS کې د بندیدو احساس کړی،" دا په دمشق کې [د ایران پر قونسلګرۍ د اسراییلو له هوايي برید وروسته](#).

د بی پیلوټه الوتکو له لارې د ایران د ګرندې ځوابي برید په اړه د ډیریدونکو انډیننو په جریان کې، اسراییل د راپور له مخې د اردن په ګډون په څو سیمه ایزو هیوادونو کې [د GPS بندولو عملیات پیل کړي](#).

جباري وړاندیز کوي چې دا بریښنایی لاسوهنه ممکن د اردن هوايي ځواک چمتووالی رامینځته کړي چې په خپل هوايي ډګر کې د هر ډول غیر مجاز هوايي توکو مخه ونیسي، د ملي امنیت احتمالي خطرونو ته په پام سره چې په غلطی سره د اردن خاورې ته د ایرانی بی پیلوټه الوتکو لارښود کول.

په هر صورت، د اردن د اپوزيسيون فعال د اردن د هوايي ځواک په وړتيا شک لري - چې يوازې په ۶۰ زرو F-16 او F-5 الوتکو سمبال دي - په يو لاس د سلگونو ايراني بي پيلوټه الوتکو او توغنديو په وړاندې غبرگون اداره کړي چې د اسراييلو لپاره ټاکل شوي.

سيمه ايزي اغيزي

د دې شکونو په ملاتړ، د اسراييلو چينل ۱۲ راپور ورکړ چې د اسراييل جنګي الوتکو د اردن او سوريې په فضا کې د ايران لخوا پيل شوي پرون مخه ونيوله .

د ايران د ريښتيني ژمنې له عملياتو يوه ورځ وروسته، د اردن حکومت يو مبهم بيان خپور کړ، يوازې [بي وويل](#) چې "ځيني نامعلوم الوتونکي توکي چې تيره شپه زموږ فضا ته ننوتلي و، زموږ د اتباعو او د اوسيدونکو سيمو خونديتوب ته د خطر د مخنيوي لپاره معامله شوي او مخنيوی يې کړی".

په بيان کې په ښکاره ډول د اسراييلو د هوايي ځواک د ښکېلتيا اندازه يا په عملياتو کې د گډون کونکو امريکايي جنګي الوتکو نوعيت او رول په اړه هيڅ يادونه نه ده شوې.

د اردن د فضايي بېرړو محدوديتونو او پراخي جغرافيايي ساحې ته په پام سره چې دا الوتکې بايد پوښتن ولري - يو "فائر وال" چې شاوخوا ۱,۵۰۰ کيلومتره د لويديځ ايران څخه د فلسطين تر اشغال شوي سيمو پورې غزېدلی - د نړيوالو ځواکونو ښکېلتيا د اعتبار وړ ښکاري .

برسيره پردې، عراقي سرچينې کړيې ته خبر ورکوي چې ايتلافي ځواکونو په عراق کې شاوخوا ۳۰ بي پيلوټه الوتکې او توغندي وپشتلي او د اربيل، نجف، واسط او انبار په سيمو کې يې د چاودنو غرونه اورېدلي دي. دا په ډاگه کوي چې د پام وړ بي پيلوټه الوتکې او توغندي د اردن اسمان ته تيرېدل، چيرته چې دوی په اسراييلو کې خپلو هدفونو ته د رسيدو دمخه مخه ونيول شوه.

د اردن د هوايي ځواک رول دومره مهم دی چې د ايران مهر خبري اژانس د يوې ايراني پوځي سرچينې [په حواله](#) ويلي چې ايران به د اردن حرکات څاري او که له اسراييلو سره همکاري وکړي، اردن به زموږ راتلونکی هدف وي.

د سرچينې په اړه ويل شوي چې "اردن او د سيمي نورو هيوادونو ته د بريد له پيل دمخه خبرداري ورکړی و چې له اشغال شوي ادارې سره همکاري وکړي".

دا څرگندونې داسې ښکاري چې د اردن حکومت غصه راپارولې ده. د يکشنبې په ورځ، چارواکو په عمان کې د ايران سفير احضار کړ چې تهران ته د "اردن د دريځ د پوښتنې" په اړه خبرداري ورکړي.

د اردن د بهرنيو چارو وزير ايمن صفدي هم په يوه [بيان](#) کې ويلي چې د هغه حکومت به "هر هغه پرون يا توغندی ودروي چې زموږ هوايي حريم ته ننوځي، که ايراني وي يا اسراييل".

په هر صورت، د اردن اپوزيسيون د صفدي د بيان دقت په اړه پوښتنې کوي، په ځانگړې توگه د تل ابيب څخه ورته ورته گواښ سره د مقابلې لپاره د هغه هيواد چمتوالی په اړه، د ډيری فرصتونو يادونه کوي کله چې اسراييلي جنګي الوتکې په سوريه کې د بريدونو لپاره د اردن هوايي حريم ته ننوتل .

د فلسطين د خيانت تاريخ

د فلسطين د مقاومت په وړاندې د اردن تاريخي [دبمنی](#) د ۱۹۷۰ کال د "تور سپتمبر" قتل عام پورې اړه لري، چې موخه يې له هیواد څخه د PLO ویستل دي - ادعا کېږي چې د پخواني پاچا حسین بن طلال په ملاتړ، چې د راپورونو له مخې د اسرائیلو او متحده ایالاتو ملاتړ يې ترلاسه کړی و.

د ۱۹۶۷ کال د شپږ ورځنی جگړې په ترڅ کې د اسرائیلو هوايي ځواک د اردن لسگونه الوتکې رانسکورې کړې او ويجاړې کړې. د ۱۹۹۴ عمان - تل اییب د سولې تړون څخه وروسته، دواړو هیوادونو ډیری دفاعي معاملي ترسره کړې، په شمول اسرائیل اردن ته د F-16 جټ الوتکو او کوبرا هیلیکوپترونو سره.

د ۱۹۷۰ لسيزې راهیسې، کله چې اسرائیل د پاچا حسین پر ضد د فلسطینیانو د پاڅون پر مهال د اردن ملاتړ وکړ، دواړو هوايي ځواکونو په جگړه کې نه دي ښکېل شوي. له دې سره سره د اسرائیلو جگړه دوام لري. د ۱۹۹۱ د خلیج د جگړې په جریان کې، کله چې د اردن د هوايي ځواک څخه د احتمالي مخالفت په اړه وپوښتل شول چې اسرائیل باید په عراق برید وکړي، د هغه وخت د هوايي ځواک متقاعد قوماندان ایویو بین-نون په زوروتیا سره [وویل](#)، "د اردن هوايي ځواک به نور نه وي".

ډېر احتمال شته، چې د تېرې اونۍ په پای کې د اسرائیلو په دفاع کې ښکېل لویدیځو پوځیانو د اردن له اډو ګټه پورته کړې وي. د بیلګې په توګه، د متحده ایالاتو سرتیري د نیکیف دښته کې د مشابیم په هوايي اډه کې ځای پر ځای شوي دي، د اوسپنې د دوم سیستم په څیر د عملیاتو ملاتړ کوي .

په ورته ډول، د انگلستان او فرانسې پوځي ځواکونه په اردن کې په ډیرو ستراتیژیکو ځایونو کې شتون لري، په شمول په الجعفر کې د پاچا فیصل هوايي اډه او عقبه ته نږدې د حمیمه اډه، چېرته چې دوی د سیمه ایز دفاع او استخباراتي عملیاتو په برخه کې رول لوبوي.

د پاچا فیصل په هوايي اډه کې چې د الروشید اډې په نوم پیژندل کیږي، فرانسوي سرتیري هم شتون لري چې الطنف ته نږدې ده. له دې اډې څخه، په سوریه، عراق، لبنان او ایران کې د جاسوسی عملیات شامل دي چې د یو عصري کشفی مرکز له لارې ترسره کیږي، او باور کیږي چې د دې هوايي ډګر دواړه د اسرائیلو او امریکایي بي پیلوټه الوتکو لخوا کارول کیږي .

د اسرائیلو د امنیت لپاره د اردن د ثبات قرباني کول

مګر د تل اییب سره د اردن اړیکې او همکاري د هیواد د اتباعو په مینځ کې خورا مشهوره پاتې ده ، په عمان کې د اسرائیلو سفارت ته نږدې د اونيو راهیسې لاریون کونکي راټول شوي - ډیری یې وروسته د اردن چارواکو لخوا [د فشار](#) او سخت امنیتي محدودیتونو سره مخ شوي .

په عمان باندې د فشار په زیاتولو سره، د عراق د مقاومت ډلې، کتائب حزب الله د دې میاشتي په پیل کې [اعلان وکړ](#) چې "۱۲،۰۰۰ جنګیالي د سپکو او منځنیو وسلو، زغره ضد لانچرونو، تاکتیکی توغندیو، میلیونونو مرمی او ټنه چاودیدونکو توکو سره سمبال کړي. مور د خپلو فلسطیني ورونو د دفاع لپاره متحد کیدلای شو، او زیاته یې کړه چې دا به د [اردن] ځمکنۍ لار چې صهیونیستي دولت ته رسیري، پرې کړي.

د ايراني بي پیلوټه الوتکو په مداخله کې د برخه اخیستو سره، اردن د اسرائیلو د فشار په کمولو کې د پام وړ مرسته کړې، مګر دا چې د سلطنت د ثبات لپاره خورا مهم کورني پایلې لري .

ایا په دې شرایطو کې د تل اییب سره د عمان ښکاره موافقت به د دې پاچا لپاره له سیاسي پلوه زیانمن ثابت شي؟ په راتلونکو کلونو کې، دا پریکړه کیدای شي د لوی تناسب ستراتیژیک غلطی په توګه وګڼل شي. د اوس لپاره، د اردن

سياسي راتلونکی او په سيمه ايز سياست کې د هغه دريځ ناڅرگند دی - په يقين سره چې تل ابیب او تهران د نورو نښتو لپاره چمتووالی نيسي .

پاچا عبدالله کولی شي د تيرې اونۍ په څير ميدان ته ولاړ شي او د کورني او عربي قهر له نورو څپو سره مخ شي، يا هغه کولی شي د بې طرفه او خاموش پاتې کېدو هوډ وکړي - لکه څنگه چې ډيری لوی او پياوړي گاونډيان يې غوره کړي - او اجازه ورکوي چې ايرانيان او اسراييل مخالفين. خپله جگړه کوي.